

Frisinnade folkpartiets valprogram.

Förverkligandet av den medborgerliga likställighetens grundsatser har lagt landets ledning i folkets egen hand. Medborgarnas votum i val formar nu rikets öde och anvisar vägarna för utvecklingen.

Den, folkliga självstyrelsens lyckosamma tillämpning förutsätter att den uppbäres av en upplyst och ansvarskännande opinion. Många och energiska stämmor erbjuda därvid sina råd, och skiftande grupper och intressen söka främst för sig vinna anslutning och understöd. Medborgarrättens utövning måste därför förknippas med prövning och kritik, grundad på kännedom om samhällets - det helas - tillstånd, behov och möjligheter. Endast därest så sker kunna ödesdigra misstag undvikas och utsikter till ökad samhällslycka öppnas.

Fred och samarbete, frihet och rättvisa

såväl mellan folken som inom vårt svenska samhälle är Frisinnade folkpartiets lösen.

Frisinnade folkpartiet vill i uppfostran och undervisning samt genom praktiska åtgärder bekämpa krigets anda och i striden mot våld och nöd hävda mänsklighetens samhörighet.

Vårt folk bör icke allenast passivt åse en utveckling hän mot världsfreden. Det bör aktivt bidra att främja och påskynda en sådan utveckling och verksamt delta i arbetet på att bygga upp en tillfyllestgörande internationell rättsordning. Tillfällen därtill erbjuda sig, då det gäller egna utrikespolitiska avgöranden, då det gäller förverkligandet av den öppna diplomatiens princip, då det gäller vår medverkan inom Nationernas förbund till dess utbyggnad och omdaning till ett verkligt folkens parlament samt sist och ej minst då det gäller fastställandet av grunderna för vårt eget eller - genom internationella överenskommelser - för andra länders militära försvar. I samtliga dessa fall bör vår strävan gå ut på, att kapprustandets system utbytes mot avrustandets, misstänklighets och misstroendets politik mot förtroendets och den mellanfolkliga solidaritetens. Sverige måste visa ett oavlatligt intresse för lösning av denna mänsklighetens stora kulturfråga.

Frisinnade folkpartiet ser i arbete och sparsamhet, enskild äganderätt, personlig, företagsamhet och fri självverksamhet grundvalar för all ekonomisk förkovran. Det åligger statsmakterna att tillse, att de ekonomiskt starka icke missbruka friheten till att exploatera de svaga eller kränka hela samhällets intressen. Där samhällelig rättskänsla eller hänsyn till allmänt väl det kräver där bör staten gripa in genom kontroll eller egen verksamhet.

Frisinnade folkpartiet arbetar för social rättvisa på den personliga frihetens och självverksamhetens grund. De frisinnade vilja så långt möjligt är bereda de yttre förutsättningarna för att varje medborgare må nå den plats han kan fylla i samhället. De vilja verka för samförstånd mellan arbetsgivare och arbetare. De bekämpa varje strävan efter klassvälde, från vilket håll den än må komma.

Frisinnade folkpartiet kämpar för demokratiens fostran till delaktighet i de andliga värden, som äro kärnan i all kultur, för en verkligt upplyst demokrati med medborgerlig insikt och ansvarskänsla, för andlig frihet, grundad på samvets-, yttrande- och tryckfrihet.

Frisinnade folkpartiet hävdar att ett målmedvetet framstegsarbete jämväl måste taga sikte på folket självt, på fostran av arbetsamma, sparsamma, dugande, i tanke och handling högstående medborgare. De frisinnade vilja därför bekämpa allt som bryter ned medborgarnas fysiska och moraliska kraft och stödja varje strävan att främja kroppslig och andlig hälsa.

Sveriges frisinnade gå nu som förr till val för en beslutsam framstegspolitik på den lagliga ordningens grund.

På dessa allmänna grundsatser bygger Frisinnade landsföreringen

De frisinnades valprogram år 1924.

Försvarsfrågan.

Det spörsmål, som nu närmast tränger till lösning, är försvarsfrågan.

Vid 1924 års riksdag insatte Frisinnade folkpartiet all sin kraft på genomförandet av en såväl principiellt som praktiskt betydelsefull försvarsreform. Denna skulle, om den godkänns, ha för alla ådagalagt Sveriges beredvillighet att medverka till, att i den internationella samlevnaden rätten och ej våldet finge avgöra folkens intressekonflikter samt att i sammanhang därmed militärväsendet successivt finge avvecklas. Den skulle vidare ha berett svenska folket en omedelbar årlig lättnad i dess militärbördor med över 30 miljoner kronor och omkring 2,200,000 värnpliktsdagar. Det oaktat skulle landet alltjämt ha bibehållit en försvarsorganisation, som icke lämnat rum för tvivel om vårt folks föresats att, vid hot mot vår nationella självständighet eller kränkning av vår neutralitet, värna landets frihet och rätt.

De frisinnades ansträngningar i denna riktning misslyckades. Samtliga övriga partier motsatte sig på skiftande grunder en lösning, varom det förefanns en möjlighet att samla majoriteter i båda kamrarna. Motståndarna i första kammaren - högern och de med denna samgående bondeförbundarna och nyliberalerna - kunde därvid räkna med att i fortsättningen, såsom landstingen en tid framåt äro sammansatta, valen med varje ny årsgrupp förstakammarledamöter skulle skänka den nu tillfällig och ytterst knappa kammarmajoriteten ökad styrka och motståndskraft. Andra kammarens socialdemokratiska parti åter hade tydligen blicken i främsta rummet inriktad på att få, till sin fördel utnyttja försvarsfrågan i de förestående andrakammarvalen, även om därmed denna frågas lösning bleve undanskjuten för längre eller kortare tid.

Frisinnade folkpartiet kommer i fortsättningen att göra allt för att få till stånd en snabb och tillfredsställande revision av försvarsväsendet och vädjar till Sveriges väljare: att skänka partiets strävanden härutinnan sitt stöd. Kostnader och utbildningstider måste därvid enligt partiets mening begränsas så långt görligt är och minst i den omfattning som den av det frisinnade partiet intagna ståndpunkten vid årets riksdag innebar. Underofficerarnas befordringsmöjligheter böra utvidgas, det fastanställda underbefällets ställning förbättras samt bristerna i det militära utbildningsarbetet avlägsnas.

I sammanhang med utarbetandet av ett blivande förslag till försvarsväsendets ordnande, vilket under alla förhållanden måste innebära ett första avgörande steg på nedrustningens väg, bör förnyad prövning ägnas frågan om möjligheten att kunna inom en rimlig kostnadsram organisera ett tillfredsställande försvar, utan att allmän värnplikt därvid kommer i tillämpning.

Jordfrågan.

Jordbruket, landets modernäring, måste ägnas målmedveten och planmässig omsorg och omvårdnad.

Ett självständigt och bärkraftigt jordbruk är en av de grundvalar, varpå vår samhällsbyggnad allt framgent måste vila. I anslutning till denna åskådning skall de frisinnades jordpolitik inriktas på att bevara och stödja vårt självägande bondestånd samt skapa nya besutna jordbruk och egnahemslägenheter av tillräcklig storlek. Ökade möjligheter bör beredas jordbruksarbetarna och andra som det önska att förvärva egen jord. För dessa ändamål bör kronans domäner och de ecklesiastiska jordarna först tagas i anspråk. Den odlade och odlingsbara jord, som äges av bolag och andra, vilka ej bebo och bruka sin egendom, bör efter hand komma i självägande brukares ägo.

Målet skall vara att ägaren brukar den jord han äger och brukaren äger den jord han brukar.

Fideikommiss i jordegendom bör upphävas.

En tidsenlig arrendelagstiftning bör snarast möjligt koma till stånd i syfte att skapa en tryggare ställning för arrendatorerna och åstadkomma en bättre skötsel och hävd av de på arrende upplåtta jordbruken.

Kraftiga åtgärder för Norrlands kolonisering bör vidtagas genom planmässigt främjande av nybyggen och samfärdsmedlens utveckling.

Åtgärder från statens sida för jordbrukskreditens planmässiga ordnande måste omedelbart vidtagas.

Särskilt intresse bör inriktas på vidtagande av åtgärder i syfte att vidmakthålla jordbrukets och skogarnas avkastningsförmåga. Kraftiga mått och steg böra vidtagas i syfte att möjliggöra och främja avsättning av jordbrukets och dess binärings produkter.

Då särskilt nuvarande fraktpriser lägga en förlamande hand på varuutbytet, måste frakttaxorna snarast nedsättas.

Nykterhetsfrågan.

Så länge en tillfredsställande lösning av alkoholspörsmålet icke ernåtts, måste nykterhetsfrågan alltjämt anses vara aktuell. Frisinnade folkpartiet vill oavslåligt fullfölja arbetet för allmän folknykterhet. Folkmening och folksed måste påverkas och ett fördjupat ansvarsmedvetande skapas i denna viktiga sociala angelägenhet. I detta syfte måste gällande föreskrifter om obligatorisk nykterhetsundervisning i landets skolor bringas till efterlevnad. Jämväl i övrigt bör upplysningsarbetet om rusdryckernas skadliga verkningar lämnas det kraftigaste stöd. Smuggling, lönnbränning, olaga pilsnerförsäljning och andra överträdelse av rusdryckslagarna måste strängare än hittills beivras och hithörande lagstiftning ytterligare skärpas. Verksamma internationella överenskommelser till spritsmugglingens bekämpande böra träffas. Även under nu rådande statsfinansiella svårigheter måste det kravet upprätthållas, att s i statsbudgetens beroende av rusdrycksmedlen avvecklas.

I den mån utvecklingen skapar förutsättningar för en lagstiftning i förbudsriktning känner frisinnade folkpartiet sig av sin demokratiska och socialreformatoriska grundsyn förpliktad att jämväl i detta avseende realisera folkets önskemål och främja dess bästa.

Skattefrågan.

Skatterna till stat och kommun hava nått en sådan höjd, att den största sparsamhet måste genomföras i det allmännas hushållning. Strävandena måste inriktas icke endast på en begränsning utan jämväl på ett lättande av skattebördorna.

Den år 1920 införda provisoriska kommunalskatteförordningen bör snarast möjligt avlösas av en definitiv lagstiftning, som ej får vara onödigt invecklad. Denna måste grundas på rättvisa mot alla samhällsklasser och avvägs i förhållande till de skattskyldigas olika bärkraft, med särskild hänsyn till mindre bemedlade familjeförsörjare. Effektiva lättnader bör beredas särskilt skattetyngda kommuner genom överförande på staten i skäligen omfattning av kommunernas utgifter för skolväsende, fattigvård, sjukvård och vägunderhåll.

Jordbrukets såväl som andra näringars nuvarande tryckta läge förbjuder en ytterligare skattebelastning av näringslivet genom nya objekt- eller intresseskatter.

Den nuvarande orättvisa fördelningen av vägunderhållningstungan måste i sammanhang med kommunalskattefrågans lösning utjämnas, icke minst med nödig hänsyn till de nya och ökade krav som motortrafiken ställer på landets vägväsen.

Genom reformer i uppbördsförfarandet bör uppbörden underlättas för alla ordentliga skattebetalare, och göras mera effektiv mot de försumliga.

Näringslivets utveckling

bör grundas på fri självverksamhet utan onödigt statsförmyndarskap.

Paner, som gå ut på en genomförd socialisering på näringslivets område och åtgärder som orättmätigt gynna enskilda näringsgrenar på samhällets bekostnad, måste avvisas och bekämpas.

Staten bör göra allt för att främja svensk produktion och handel genom förbättrad näringslagstiftning; praktiska åtgärder för att befordra svenska intressen på världsmarknaden; en klok och framsynt penningpolitik till stöd för samhällsnyttig verksamhet; strid mot jobberi, osund spekulation och oskäligt fördyrande mellanhänder; stöd åt hantverk och småindustri vid sidan av de stora företagen.

De förödande arbetskonflikterna måste förebyggas.

Intill dess lagstiftningen kan utstaka vägar till förebyggande av omfattande och långvariga lockouter och strejker, måste på envar svensk regering ställas det krav att densamma skall behandla varje hotande konfliktfråga av detta slag såsom en den viktigaste samhällsangelägenhet och betrakta det såsom sin oavvisliga plikt att göra allt för att genom sitt inflytande förhindra dylika vittomfattande arbetskonflikters utbrott och fortgång.

Arbetslöshetens bekämpande.

Stor uppmärksamhet och omsorg måste ägnas arbetslöshetsfrågan. Det är av betydande socialpolitisk och nationalekonomisk vikt att i främsta rummet av statsmakterna åtgärder vidtagas i syfte att motverka den oregelbundna arbetstillgången med därav följande arbetslöshet. Staten och kommunerna böra sålunda under tider av god arbetstillgång icke i större utsträckning än som är nödvändigt igångsätta nya arbetsföretag. Frågan om arbetsförmedling och försäkring mot oförvållad arbetslöshet bör bringas till en rationell lösning. I avvaktan på en lösning av frågan om socialförsäkringens organisation bör ett ökat ekonomiskt understöd genom statsmakternas försorg beredas landets sjukkassor.

Brytande av trusternas och storbankernas övermakt.

Brytande av de enskilda monopolistiska sammanslutningarnas övermakt, såväl inom produktionen som beträffande penningväsendet, är och blir under den närmaste framtiden en viktig uppgift för det svenska folket. Trustar och karteller bestämma i stor utsträckning över prisbildningen för viktiga förmödenheter och storbankerna behärska penningväsendet.

Denna maktställning får icke så begagnas, att den länder landets befolkning till förfång. Statens intresse måste mera än hittills inriktas på att avvärja dylika faror. Den länge krävda kontrollen över trustväsendet måste genomföras.

Tullfrågan.

Den sedan flera år pågående utredningen om tullsystemet och dess verkningar har i dagarna avlämnats. Vid omläggning av tullsatserna vill Frisinnade folkpartiet verka för en rättvis avvägning de olika näringsgrenarna emellan och föra en politik i frihandelsvänlig riktning.

Sparsamhet i stat och kommun.

Vårt svenska folk måste fostras till sparsamhet. Sparbankernas gagnande verksamhet bör befrämjas. Stats- och kommunalsslöseriet måste bekämpas på varje område. Då slöseriet inom den offentliga byggnadsverksamheten under senare tider tilltagit i oroväckande grad, måste häremot resas ett bestämt motstånd. Ett energiskt arbete bör upptagas för förvaltningsformernas förenkling inom såväl affärsdrivande som administrativa verk och inrättningar. Ämbets- och tjänstemännens arbetskraft skall ägnas åt statens tjänst och mångsyssleriet förbjudas.

Statens affärsverksamhet.

I statens affärsverksamhet bör en förenklad och verkligt affärsmässig skötsel genomföras. Driftkostnaderna böra nedbringas och överkvalificerad arbetskraft ej användas. Byggnadskostnader böra noga anpassas efter verkliga behovet.

Kraven på avlagda examina såsom kompetensvillkor och merit för befattningar i det allmänna tjänst böra

inskränkas, och i allmänhet bör vid tillsättning av dylika befattningar inom praktiska verksamhetsområden större hänsyn tagas till praktisk duglighet än till examensmeriter.

Uppfostran och undervisning.

Folkskolan skall göras till allmän bottenkola. Den praktiska utbildningen måste bättre tillgodoses. Vid ungdomens fostran böra lyx och nöjeslystnad särskilt motarbetas och sikte tagas icke allenast på meddelande av kunskaper utan även på karaktärsdanning och viljelivets utveckling i god riktning. Åt den kvinnliga ungdomens utbildning bör från statens sida lika omsorg ägnas som åt den manliga ungdomens, och bör därvid undervisning i husligt arbete, barnavård och sjukvård icke försummas. Folkhögskolornas och lantmannaskolornas verksamhet bör kraftigt främjas. Den vetenskapliga forskningen och det frivilliga folkbildningsarbetet böra stödjas. Upprättandet av goda folkbibliotek på landsbygden bör befordras.

Religionsfrihetsfrågan.

Religions- och samvetsfrihetens grundsats bör konsekvent förverkligas, så att samhället garanterar den enskilde medborgaren rätten att i religiösa frågor och etiska spörsmål fritt följa sitt samvetes bud, och att lagstiftningen, i den mån den berör de religiösa samfundsbildningarna, under noggrann tillämpning av likställighetens princip, tillförsäkrar dem alla fri religionsutövning inom de gränser, som i grundlagens religionsfrihetsparagraf stadgas.

Kvinnornas medborgerliga ställning.

Då kvinnan erhållit politisk medborgarrätt, följer som naturlig konsekvens därav, att hon inom alla områden tillerkännes principiell likställighet med mannen. På det att hon må kunna fylla sina medborgerliga plikter, bör staten bereda samma möjligheter till utbildning åt den kvinnliga som åt den manliga ungdomen. Kvinnans lönevillkor böra bestämmas efter rättvisa principer. Orättvisorna i folkpensioneringen måste avlägsnas.

För hem och härd.

För de många hemmen utöver Sveriges land, för deras goda och fredliga innebyggare, för dessas välfärd och berättigade intressen, gäller det att gå till kamp vid valurnorna.

Hemmens beskaffenhet är bestämmande för samhällsutvecklingen. Att beakta hemmens krav är därför god framstegspolitik. Hemmens väl förutsätter en talrik, självständig, besuten befolkning ut över Sveriges bygder. Det förutsätter ordnade bostadsförhållanden, icke minst för städernas och industrisamhällellenas sammanträngda befolkning. Det förutsätter en god fostran av det uppväxande släktet, som skall taga vårt land i arv och skapa dess framtida utveckling.

Frisinnade landsföreningen manar alla män och kvinnor, som vilja framsteg och rättvisa, fred och frihet, att endråktigt gå fram för dessa grundsatser

till arbete och seger vid årets riksdagsval.